

Хэнтий аймаг дахь Төрийн аудитын газар

ХЭА-2025/07-22-ШТА-НА

НИЙЦЛИЙН АУДИТ

**“ОРОН НУТГИЙН 2026 ОНЫ ТӨСВИЙН
ТӨСӨЛД САНАЛ ДҮГНЭЛТ ӨГӨХ”**



**АУДИТЫН ХУРААНГУЙ
ТАЙЛАН**

**ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙГ
ТӨЛӨВЛӨХДӨӨ ЗАСГИЙН
ГАЗРААС ТОГТООСОН
ХЯЗГААРЫГ
БАРИМТЛААГУЙ БАЙНА.**

Хэрлэн сум
2025 он



ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

Аудитын сэдэв: *Орон нутгийн 2026 оны төсвийн төсөлд санал дүгнэлт өгөх*

Аудит хийсэн үндэслэл, бүрэн эрх: *Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.2, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.5.1 дэх заалт, УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2024 оны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 05 дугаар тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын “Аудитын жилийн төлөвлөгөө батлах тухай” 2024 оны А/108 дугаар тушаал*

АУДИТЫН ГОЛ ДҮГНЭЛТ:

**ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙГ ТӨЛӨВЛӨХДӨӨ ЗАСГИЙН ГАЗРААС
ТОГТООСОН ХЯЗГААРЫГ БАРИМТЛААГҮЙ БАЙНА.**

Тайланг хүргүүлсэн этгээд: *Үндэсний аудитын газар, аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, аймгийн Засаг дарга*

Нэмэлт мэдээлэл, мэдээллийн эх сурвалж: QR кодыг байршуулах, эргэх холбоо, санал авах болон мэдээлэл, хүсэлт, хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаар харилцах албан ёсны хаяг:

.....

Аудитын харилцан хамаарал: (Сэдвийн ач холбогдол болон аудит хийх болсон шалтгаан нөхцөл байдал болон хүлээгдэж буй эрсдэлийн тухай бичнэ.)

Аудитыг гүйцэтгэснээр орон нутгийн төсвийн орлогийг нэмэгдүүлж, зарлагыг бууруулснаар, төсвийн хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлнэ.

Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, нийгэмд үзүүлэх үр нөлөөг дээшлүүлнэ

Аудитын зорилго, зорилтууд, хамарсан хүрээ: (Аудитын зориулалт болон аудитыг хийснээр юунд хүрэхэд чиглэгдэж байгаа болон хамрах хүрээнд аудитад хамрагдсан байгууллага, төсөл, хөтөлбөр, цаг хугацаа, байршлууд зэрэг аудитын хязгаарын талаар товч мэдээлэл)

- Төсвийн төслийг Төсвийн тухай хууль, тогтоомжид нийцүүлэн боловсруулсан эсэх,
- Төсвийн орлогыг бодит тооцоо судалгаа, эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтэд тулгуурлан үндэслэлтэй төлөвлөсөн эсэх,
- Төсвийн зарлагыг үр дүнд суурилсан арга аргачлалаар, хэмнэлттэй, үр ашигтай байхаар төлөвлөсөн эсэх,

Аудит хийхэд гарсан хүндрэл бэрхшээл: (Аудит хийхэд ямарваа нэгэн хязгаарлалт үүссэн бол бичнэ.)

Төсвийн төсөлд дүгнэлт гаргах аудит нь богино хугацаанд гүйцэтгэдэг тул цаг хугацааны хувьд хязгаарлагдмал байсан.

Аудитын гол үр дүн:

Хэнтий аймгийн 2025 оны төсөвт аймаг, сумын ИТХ-ын тогтоолоор 1 удаа өөрчлөлт оруулж төсвийг 5,633.7 сая төгрөгөөр бууруулж 118,188.4 сая төгрөг болгон тодотгон баталсан байна.

Орон нутгийн төсвийн 2025 оны 10 дугаар сарын гүйцэтгэлээр нийт орлого ба тусламжийн дүн 88,592.0 сая төгрөг, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 81,964.0 сая төгрөг, тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 6,628.0 сая төгрөгийн үр дүнтэй байна.

Орон нутгийн төсвийн орлого 10 дугаар сарын байдлаар 45,335.5 сая төгрөг буюу 123.3 хувийн биелэлттэй, зарлага 78.7 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Хэнтий аймгийн 2026 оны төсвийг УИХ-аас 81,771.7 сая төгрөгөөр баталсныг 14,019.9 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн 95,791.7 сая төгрөг болгон төсвийн төсөлд тусгасан байна.

Үүнээс сумдад олгох санхүүгийн дэмжлэг 25,165.5 сая төгрөг, ОНХС-ийн орлогын шилжүүлэг 19,238.7 сая төгрөгийг тус тус хуваарилж, сумаас аймгийн төсөвт өгөх татаасыг 12,075.8 сая төгрөгөөр тооцож төлөвлөсөн байна.

Аймгийн 2026 оны төсвийн төсөлд орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт, их засвар, автозамын сан, ОНХС-ийн хөрөнгө оруулалтаар 51 төсөл, арга хэмжээг 16,565.0 сая төгрөгөөр санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн байна.

БҮЛЭГ 1. Төсвийн төслийг Төсвийн тухай хуульд нийцүүлэн, төсвийн хязгаарт багтаан төлөвлөөгүй байна.

> 1.1 Орон нутгийн төсвийг Засгийн газраас тогтоосон төсвийн хязгаарт багтаан төлөвлөөгүй байна.

Засгийн газрын 2025 оны 01 дүгээр тогтоолын хавсралтаар Хэнтий аймгийн төсвийн суурь орлого 55,981.5 сая төгрөг, улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг 7,746.3 сая төгрөг, суурь зарлага 63,727.8 сая төгрөг, Орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг 25,796.6 сая төгрөг буюу нийт орлого, зарлагын хязгаарыг 89,524.4 сая төгрөгөөр баталсан байна.

Аймгийн Засаг дарга орон нутгийн төсвийн 2026 оны суурь орлогыг 38,133.3 сая төгрөг буюу 17,848.2 сая төгрөгөөр бууруулж, суурь зарлагыг 79,807.0 сая төгрөг буюу 16,079.2 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн Сангийн яаманд хүргүүлсэн нь Төсвийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1.3-т “жилийн төсвийн хязгаарт багтаасан байх” гэсэн заалтад нийцэхгүй байна.

Хүснэгт 1. Батлагдсан төсвийн хязгаар

сая төгрөг

Үзүүлэлт	Төсвийн хязгаар	Хүргүүлсэн санал	УИХ-аас баталсан	Зөрүү
Төсвийн нийт орлогын дүн	89,524.4	105,603.6	81,771.7	(7,752.7)
Үүнээс: Суурь орлогын дүн	55,981.5	38,133.3	37,367.5	(18,614.0)
Улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг	7,746.3	41,673.7	25,165.5	17,419.2
Орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг	25,796.6	25,796.6	19,238.7	(6,557.9)
Төсвийн нийт зарлагын дүн	89,524.4	105,603.6	81,771.7	(7,752.7)
Үүнээс: Суурь зарлагын дүн	63,727.8	79,807.0	62,533.0	(1,194.8)
Орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг	25,796.6	25,796.6	19,238.7	(6,557.9)

> 1.2. Төсвийн төслийг Төсвийн тухай хуульд заасан шаардлагад бүрэн нийцүүлж боловсруулаагүй байна.

Аймгийн Засаг дарга 2026 оны жилийн төсвийн саналаа 08 дугаар сарын 28-ны өдрийн 9/1776 тоот албан бичгээр аймаг дахь Төрийн аудитын газарт ирүүлж shilendans.gov.mn системд байршуулсан байна.

Аймгийн Засаг даргын 2026 оны 11 дүгээр сарын 20-ны 9/2399 тоот албан бичгээр ирүүлсэн төсвийн төсөл нь Төсвийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1-д заасан:

- ✓ хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, хүрэх үр дүнгийн үзүүлэлтийг тодорхойлсон байх
- ✓ жилийн төсвийн хязгаарт багтаасан байх
- ✓ худалдан авах бараа, ажил, үйлчилгээний төлөвлөгөөний төслийг хавсаргаж ирүүлэх шаардлагад нийцээгүй байна.

• БҮЛЭГ 2. Төсвийн орлогыг 1,800.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх боломжтой байна.

> 2.1. УИХ-аас орон нутгийн төсвийн суурь орлогыг 37,367.5 сая төгрөгөөр баталсныг 4,641.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж төсвийн төсөлд тусгасан байна.

УИХ-аас 2025 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдөр 2026 оны Төсвийн тухай хуулиар Хэнтий аймагт улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэгийг 25,165.5 сая төгрөг, ОНХС-д олгох орлогын шилжүүлгийг 19,238.7 сая төгрөг, орон нутгийн төсвийн суурь орлогыг 37,367.5 сая төгрөгөөр баталсан байна.

Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад орон нутгийн төсвийн орлого 339.4 сая төгрөг буюу 1.0 хувиар, ОНХС-ийн орлогын шилжүүлэг 3,004.5 сая төгрөг буюу 18.5 хувиар тус тус нэмэгдэж, санхүүгийн дэмжлэг 2,140.3 сая төгрөг буюу 7.8 хувиар буурсан байна.

Дүрслэл 1. Орон нутгийн төсвийн орлого, санхүүгийн дэмжлэг, ОНХС-ийн өсөлт /сая төгрөг/



Аймгийн 2025 оны төсвийн нийт орлого ХБГ-ээр 53,215.6 сая төгрөгөөр биелэхээр бол 2026 оны суурь орлогийг 37,367.5 сая төгрөгөөр тогтоосныг аймгийн Засаг дарга орон нутгийн төсвийн төсөлд 4,641.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн 42,008.6 сая төгрөгөөр төлөвлөж ирүүлсэн байна. Үүнд:

Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогыг 4,621.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж 25,375.0 сая төгрөг, Төсвийн байгууллагын өөрийн орлогыг 20.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж, 59.5 сая төгрөг байхаар тус тус төлөвлөсөн байна.

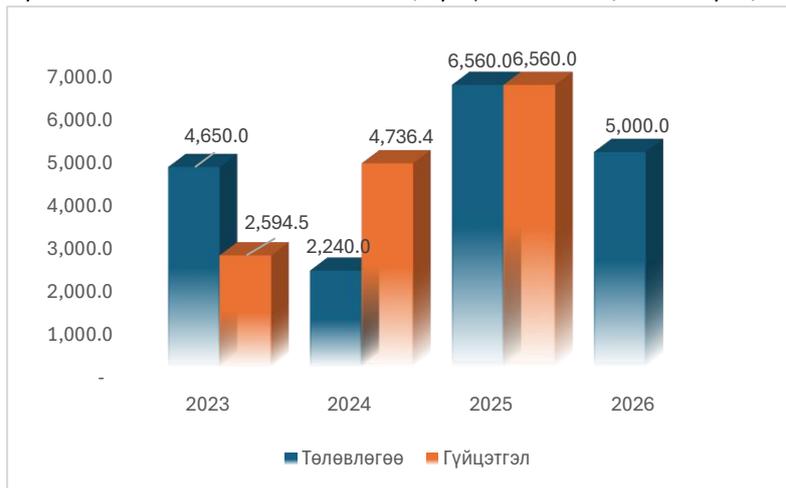
> 2.2. Орон нутгийн төсвийн орлогын нөөцийг бүрэн тооцоололж төлөвлөөгүй байна.

Аймаг дахь Төрийн аудитын газар 2026 оны төсвийн төсөлд тусгагдсан орлогоос дараах нэр төрлийн орлогын төлөвлөлтөд дүн шинжилгээ хийлээ.

1. Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татвар:

ААНОАТ-ыг 2025 оны орлогын төлөвлөгөө 6,560.0 сая төгрөгөөр батлагдснаас оны эхний 9-р сарын гүйцэтгэлээр 6,560.0 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн бол аймгийн 2026 оны төсвийн төсөлд 5,000.0 сая төгрөгөөр тусгасан байна.

Хүснэгт 2. ААНОАТ-ын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл /сая төгрөг/



2. Автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар:

Автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татварт 2022 онд 645.1 сая төгрөг, 2023 онд 692.8 сая төгрөг, 2024 онд 808.9 сая төгрөг төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг сүүлийн 3 жилд 130-147.4 хувиар давуулан биелүүлсэн бол 2025 онд хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 880.5 сая төгрөг буюу 108.9 хувиар давж биелэхээр байна.

Автотээврийн үндэсний төвийн мэдээллийн санд бүртгэлтэй автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн мэдээллийг үндэслэн Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2022 оны 01 дүгээр сарын 21-ний есдүгээр хуралдаанаар баталсан “Автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татварыг тогтоох тухай” 04 дүгээр тогтоолын дагуу тооцоолж үзэхэд 2026 онд 1,191.8 сая төгрөгийн татварын орлого ногдуулахаар байгаа боловч Сангийн яам 690.0 сая төгрөгөөр хянасан байна.

Хүснэгт 3: Автотээврийн үндэсний төвд бүртгэлтэй тээврийн хэрэгслийн судалгаа

№	Төрөл	Тоо	Ногдуулсан татварын мөнгөн дүн /сая төг/
1	Бүх төрлийн ачааны машин	6,022	262.4
2	Автобус	407	25.4
3	Суудлын автомашин	15,002	720.9
4	Мотоцикл	773	2.2
5	Тусгай зорилалтын автомашин	289	7.1
6	Трактор, өөрөө явагч бусад хэрэгсэл	197	3.6
7	Авто чиргүүл	648	170.2
8	Нийт дүн	23,338	1,191.8

Авто тээврийн үндэсний төвд бүртгэлтэй тээврийн хэрэгсэлд ногдуулалтын тооцооллыг хийж, сүүлийн жилүүдийн төлөлт зэргийг үндэслэн АТБӨЯХ-ийн албан татварын орлогыг 300.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх боломжтой байна.

3. Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогоос суутгасан албан татвар:

Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогоос суутгасан албан татвараар 2025 онд төсвийн тодотголоор нэмэгдүүлэн 23,883.1 сая төгрөгөөр баталснаас жилийн эцсийн хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 3,023.5 сая төгрөгөөр давж биелэхээр байна

Сангийн яам 2026 онд тус орлогыг 20,754.0 сая төгрөгөөр хянасныг 4,621.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн 25,375.0 сая төгрөгийг төвлөрүүлэхээр төсвийн төсөлд тусгасан байна.

Хүснэгт 4. Цалин хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах орлогоос суутгасан албан татварын судалгаа/сүүлийн 3 жилээр/ сая төгрөг

№	2023 он			2024 он			2025 он			Зөрүү /+биелээгүй, -давсан/	
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү /+биелээгүй, -давсан/	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү /+биелээгүй, -давсан/	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл			Нийт ХБГ
								10-р сарын гүйцэтгэл	ХБГ		
1	11,960.8	15,807.6	(3,846.9)	17,097.3	22,087.7	(4,990.4)	23,883.1	22,591.3	4,315.3	26,906.6	(3,023.5)

Цалин хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогыг өмнөх онуудын гүйцэтгэл, тайлант оны хүлээгдэж буй гүйцэтгэл зэрэгт үндэслэн 2026 онд 1,500.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн төлөвлөх боломжтой гэж үзлээ.

• БҮЛЭГ 3. Төсвийн зардлыг 340.1 сая төгрөгөөр бууруулж, төсвийн 6,682.4 сая төгрөгийн хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх боломжтой байна.

> 3.1. Төсвийн төсөлд тусгагдсан нийт зардлыг бууруулах, төсвийн үр ашгийг дээшлүүлэх боломжийг тооцоогүй байна.

УИХ-аас орон нутгийн төсвийн /аймаг, сум/ нийт зардлыг 81,771.7 сая төгрөгөөр баталсныг аймгийн Засаг дарга 14,019.9 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн 95,791.7 сая төгрөгөөр төлөвлөсөн нь 2025 оны батлагдсан төсөв 118,188.4 сая төгрөгтэй харьцуулж үзвэл нийт зардал 18.9 хувь буюу 22,396.7 сая төгрөгөөр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Үүнээс аймгийн ИТХ-д өргөн барихаар боловсруулсан аймгийн төсвийн зардлыг авч үзвэл 4,633.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж 56,991.3 сая төгрөгөөр төлөвлөсөн байна.

Орон нутгийн хөрөнгө оруулалтыг 4,116.8 сая төгрөг, Засаг даргын үйл ажиллагааны зардлыг 2,112.5 сая төгрөг, дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн төлбөрийг 1,700.0 сая төгрөг, эрсдэлийн санг 700.0 сая төгрөг, аймгийн ИТХ-ын үйл ажиллагааны зардлыг 500.0 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлж, байгаль орчны газрын төсвийг 1,306.5 сая төгрөгөөр бууруулан төлөвлөсөн байна.

Орон нутгийн төсвийн зарлагын 79 хувийг урсгал зардал, 21 хувийг хөрөнгийн зардал эзэлж байна. Үүнд Нормативт зардлаас бусад зардал 2.4-80.3 хувь буюу 36.5 сая төгрөгөөс 8,163.0 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Аудитын явцад дараах зардлыг бууруулж, үр ашгийг дээшлүүлэх боломжтой байна.

1. Цалингийн зардлын талаар:

- Аймгийн ИТХ, Байгаль орчны газар, Худалдан авах ажиллагааны газар, сумдын ЗДТГ, сумдын ИТХ-ын цалингийн зардлыг төлөвлөхдөө төрийн албан хаагчийн 1,836.3 сая төгрөгийн улирлын үр дүнгийн урамшууллыг тусгаагүй байна.
- Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн дагуу 12 сумд олон нийтийн цагдааг томилон ажиллуулсан боловч 158.9 сая төгрөгийн цалинг тухайн байгууллагын төсвөөс олгосон байна. Үүнд:

- Гэрээт ажиллагсдын цалингийн зардлаас 6.6 сая төгрөгийг Батноров сумын Сумын ИТХ,
- Гэрээт ажиллагсдын бусдаар гүйцэтгүүлэх ажил үйлчилгээний зардлаас Хэрлэн сумын ИТХ 101.5 сая, Дэлгэрхаан сумын ИТХ 9.9 сая төгрөгийг,
- Гэрээт ажиллагсдын бусдаар гүйцэтгүүлэх ажил үйлчилгээний зардлаас,
- Үндсэн үйл ажиллагааны цалингийн зардлаас Гурванбаян тосгоны ЗАА 9.5 сая төгрөгийг,
- Үндсэн үйл ажиллагааны бусдаар гүйцэтгүүлэх ажил үйлчилгээний зардлаас Батширээт сумын ЗДТГ 4.6 сая, Бэрх тосгоны ЗАА 11.0 сая төгрөгийг,
- ЗДМХ-ийн бусдаар гүйцэтгүүлэх ажил үйлчилгээний зардлаас Мөрөн сумын ЗДТГ 8.8 сая, Дадал сумын ЗДТГ 7.0 сая төгрөгийг тус тус олгожээ.

2. Түлш, халаалтын зардал

Халаалтын зардлыг 2025 онд төсвийн тодотголоор 17,084.1 сая төгрөгөөр баталж хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 16,276.9 сая төгрөгийг зарцуулж, 807.2 сая төгрөг хэмнэгдэхээр байна.

Орон нутгийн 2026 оны төсөвт түлш, халаалтын зардлыг төлөвлөснөөс 3,987.5 сая төгрөгөөр бууруулж 14,378.9 сая төгрөгөөр УИХ-аар баталсныг аймгийн Засаг дарга 2,878.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэхээр төлөвлөсний 885.3 сая төгрөг нь шинээр ашиглалтад орох 17 барилга байгууламж, өргөтгөлийн халаалтын зардал байна. Үүнд:

Хүснэгт 5. Түлш, халаалтын зардлын төсөвлөлтийн судалгаа

/сая төгрөг/

	2024 оны гүйцэтгэл	2025 анх батал сан	Тодот гогсон	Тодот голоор хасагдсан	10 сарын гүйцэтгэл	ХБГ	Сангийн яамд хүргүүлсэн төсөл /2026 он/	УИХ-аар баталсан	Зөрүү	Орон нутгаас батлах төсөл	Өөрчлөлт
Түлш халаалт	15,349.8	19,156.1	17,084.1	(2,071.9)	12,046.2	16,276.9	18,366.4	14,378.9	3,987.5	17,256.9	2,878.0

Төсвийн төсөлд БТСГ-т 36.7 сая төгрөг, БОАЖГ-т 8.7 сая төгрөг, Биндэр сумын цэцэрлэгт 25.0 сая төгрөг, Норовлин сумын цэцэрлэгт 13.6 сая төгрөг, Бэрх тосгоны ЕБС-д 60.0 сая төгрөг, Батширээт сумын ЕБС-д 14.5 сая төгрөг, Мөрөн сумын ЕБС-д 7.2 сая төгрөг, Гурванбаян тосгоны ЕБС 5.2 сая төгрөг, нийт 170.8 сая төгрөгөөр илүү төлөвлөсөн байна.

Түлш, халаалтын зардлыг 2025 оны сар бүрийн төсвийн гүйцэтгэл, Эрчим хүчний сайдын тушаал, үнэ тариф, талбай, ирэх онд ашиглалтад орох барилга байгууламжийн эзлэхүүн зэрэг бодит тоо мэдээнд үндэслэн тооцож үзэхэд халаалтын зардлыг нийт 170.8 сая төгрөгөөр бууруулах саналтай байна.

3. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн зардалд 169.3 сая төгрөгийг үндэслэлгүй илүү төлөвлөсөн байна.

Урсгал шилжүүлгийн зардалд нийт 1,506.4 сая төгрөг төлөвлөснөөс сонгуулийн үр дүнгээр ажлаас чөлөөлөгдсөн 7 албан хаагчид олгосон өмнөх онуудад олгосон 88.4 сая төгрөгийг давхардуулан, хуулинд тэтгэмж олгохоор заагдаагүй 6 сумын Засаг даргын орлогчид 67.3 сая төгрөг үндэслэлгүй олгохоор, нийт 155.8 сая төгрөгийг илүү төлөвлөсөн байна.

Хүснэгт 6. Тэтгэвэр, тэтгэмж урамшууллын тооцоолол

/сая төгрөг/

УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	Төсвийн төслийн санал	Ирүүлсэн тооцоолол	Дахин тооцооллын зөрүү	Батлуулах санал
Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж	176.1	176.1		176.1
Бусад Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	659.8	19.8		19.8
Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал		607.9	155.8	452.1
Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	437.1	395.3	13.6	381.7
Хөдөө орон нутагт тогтвор суурьшилтай ажилласан албан хаагчдад төрөөс үзүүлэх дэмжлэг	64.6	65.2		65.2
Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	168.8	242.1		242.1
Дүн	1,506.4	1,506.4	169.3	1,337.0

Өндөр насны тэтгэвэрт гарах 11 албан хаагчид нэг удаагийн буцалтгүй тусламжийг төлөвлөхдөө төрийн албанд ажилласан хугацааг хуанлийн бүтэн жилээр тооцно гэж заасныг зөрчин 0.8 сая төгрөг, төрийн албан хаагчид олгох нэг удаагийн буцалтгүй тусламжийн дээд хэмжээ нь тухайн албан хаагчийн 36 сарын албан тушаалын үндсэн цалингийн дунджаас ихгүй байна гэж заасныг зөрчин 12.7 сая төгрөг, нийт 13.6 сая төгрөгийг илүү төсөвлөсөн байна.

Урсгал шилжүүлгийн зардлаас үндэслэлгүй буруу тооцоолсон нийт 169.3 сая төгрөгийн зардлыг бууруулахаар байна.

4. Засаг даргын үйл ажиллагааны зардал

Хэнтий аймгийн 2026 оны төсвийн төсөлд Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт 2,112.5 сая төгрөгийн 94 арга хэмжээг төлөвлөснөөс 948.0 сая төгрөгийн 28 арга хэмжээ нь Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.8.4.б “үр дүнд чиглэсэн шалгуур үзүүлэлт болон гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшинг тооцож боловсруулсан байх” заасныг хэрэгжүүлээгүй суурь болон хүрэх түвшний үзүүлэлт, чанарын болон тоо хэмжээний шалгуур үзүүлэлт тодорхой бус байна.

Иймд Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.8.4.б-д заасан шалгуурыг хангаагүй 948.0 сая төгрөгийн арга хэмжээний үр ашгийг дээшлүүлэх зөвлөмж хүргүүлж байна.

> 3.2. Аймгийн 2026 оны төсвийн төсөлд төлөвлөлтийн шаардлага хангахгүй хөрөнгө оруулалтын 24 төсөл, арга хэмжээнд нийт санхүүжилтийн 34.6 хувь буюу 5,734.4 төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн байна.

Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын 2026 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсан өмнөх оноос дамжин хэрэгжиж байгаа 19 төсөл, арга хэмжээнд 6,333.3 сая төгрөгийг, шинээр хэрэгжүүлэх 32 төсөл, арга хэмжээнд 10,231.7 сая төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөжээ.

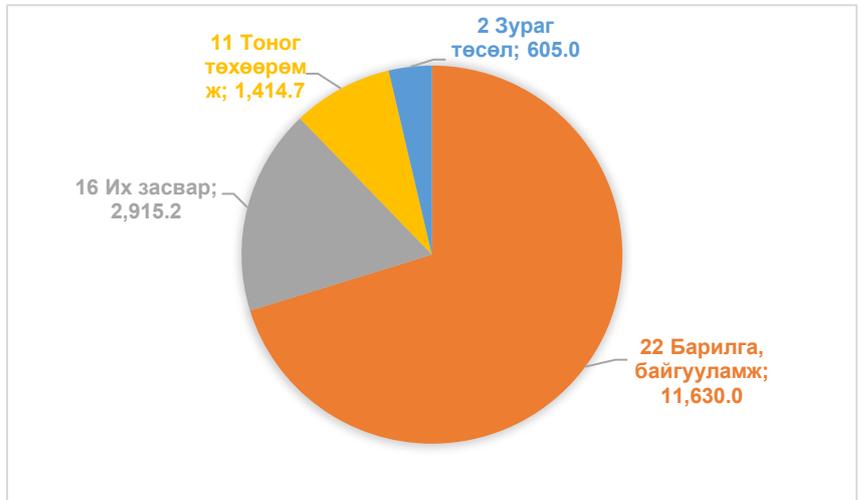
Хүснэгт 7. Төсөл, арга хэмжээний хэрэгжих хугацаа

сая.төгрөг

Д/д	Хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэр	Төсөл, арга хэмжээний тоо	Төсөвт өртөг	2026 онд санхүүжих дүн
-----	------------------------------	---------------------------	--------------	------------------------

	Шинэ	Шилжих	Шинэ	Шилжих	Шинэ	Шилжих
1 Орон нутгийн төсөв	14		7,037.9		4,116.8	
2 Их засвар	9	3	3,531.1	1,454.6	2,189.4	252.8
3 Замын сан	2		1,868.0		1,868.0	
4 Орон нутгийн хөгжлийн сан	7	16	2,777.9	10,654.2	2,057.5	6,080.5
ДҮН	32	19	15,214.9	12,108.8	10,231.7	6,333.3

Нийт санхүүжилтийн 70.2 хувь буюу 11,630.0 сая төгрөгийг барилга, байгууламж, 17.6 хувь буюу 2,915.2 сая төгрөгийг их засвар, 8.5 хувь буюу 1,414.7 сая төгрөгийг тоног төхөөрөмж, 3.7 хувь буюу 605.0 сая төгрөгийг зураг төслийн ажилд зарцуулахаар төлөвлөсөн байна.



Дүрслэл 2. Төсөл, арга хэмжээ төрөл

/сая төгрөг/

Төсвийн төсөлд шинээр хэрэгжүүлэх 32 төсөл арга хэмжээнээс аймгийн Засаг даргын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөртэй 5, аймгийн 2026 оны хөгжлийн төлөвлөгөөтэй уялдаагүй 11, зураг төсөл, хяналтын төсөвгүй 13, техникийн тодорхойлолтгүй 3, урсгал зардлыг тооцоогүй 2 төсөл, арга хэмжээг тус тус төлөвлөсөн байна. /Хавсралт 1-д үзүүлэв./

Хүснэгт 8. Төлөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл арга хэмжээ

сая төгрөг

д/д	Зөрчлийн төрөл	Санхүүжих дүн	тоо
1	Магадлагдсан зураг төсөлгүй ТАХ	3,938.6	13
2	Техникийн тодорхойлолтгүй ТАХ	133.0	3
3	Урсгал зардлыг тооцож төсөвт тусгаагүй	716.8	2
4	Бодлогын баримт бичигтэй нийцээгүй	946.0	6
	ДҮН	5,734.4	24

Төлөвлөлтийн шаардлага хангахгүй хөрөнгө оруулалтыг төсвийн төсөлд тусгаж байгаа нь төсвийг үр ашиггүй зарцуулах, ашиглалтын шаардлага хангахгүй байх, төсөл, арга хэмжээний үр нөлөөг бууруулах эрсдэлтэй байна.

Аудитын дүгнэлт:

Аймгийн Засаг даргаас ирүүлсэн 2026 оны төсвийн төсөлд аудитыг гүйцэтгэж төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэх, зардал бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэх талаар дараах дүгнэлтийг гаргаж байна:

Орон нутгийн төсвийг Засгийн газраас тогтоосон төсвийн хязгаарт багтаан төлөвлөөгүй байна.

Татварын орлогыг урьд онуудын татварын авлага, тайлант оны ногдуулалт, төсвийн орлогын гүйцэтгэл холбогдох мэдээлэл судалгааг үндэслэн бүрэн төлөвлөөгүй байна.

Орон нутгийн орлогыг 1,800.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж, зарлагыг 340.1 сая төгрөгөөр бууруулах боломжтой байна.

Төрийн албан хаагчдын 1,836.3 сая төгрөгийн улирлын үр дүнгийн урамшууллын зардлыг төлөвлөөгүй байна.

Олон нийтийн цагдаагийн ажилтны цалин, НДШ-ийн зардлыг гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд заасны дагуу санхүүжүүлээгүй байна.

Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.8.4.б-д заасан шалгуурыг хангаагүй 948.0 сая төгрөгийн арга хэмжээг төлөвлөсөн байна.

Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт, ОНХС-ийн санхүүжилтээр шинээр эхлүүлэх нийт 5,734.4 сая төгрөгийн санхүүжих дүнтэй, 24 төсөл, арга хэмжээ буюу нийт санхүүжилтийн 34.6 хувь нь төлөвлөлтийн шаардлагад нийцээгүй байна.

Төсвийн тухай хууль болон холбогдох журамд нийцээгүй 8 төсөл, арга хэмжээг багцлан нэг төсөл, арга хэмжээ болгон төлөвлөсөн байна.

Аудитын зөвлөмж:

Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд:

1. Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төсөл арга хэмжээг Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэхэд хяналт тавьж, төсвийг батлах

2. Олон нийтийн цагдаагийн цалин, НДШ-ийг Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд заасны дагуу гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зардалд төлөвлөн зарцуулах

Аймгийн Засаг даргад:

1. Төсвийн төслийг Төсвийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1-д заасан шалгуурт нийцүүлэн боловсруулах

2. Төсвийн тухай хуулийн 291.2-т заасан төлөвлөлтийн шаардлага хангасан төсөл арга хэмжээг төсвийн төсөлд тусгах

3. Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.3.4 “Санхүүжүүлэх эх үүсвэрээс үл хамааран төсөл нэг бүрийг бүрэн хэмжээгээр тусгах” –т заасныг мөрдөж төсөл, арга хэмжээ бүрээр төлөвлөх

4. Төрийн албан хаагчдын улирлын үр дүнгийн урамшууллыг Засгийн газраас тогтоосны дагуу цалингийн зардалд төлөвлөх

5. Татварын орлогыг урьд онуудын татварын авлага, тайлант оны ногдуулалтад үндэслэн төлөвлөх.

6. Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зардлыг холбогдох хууль, тогтоомжид нийцүүлэн төлөвлөх

Хавсралт: (Аудитын явцад илэрсэн зөрчил дутагдлын нэгтгэл, алдаа, зөрчлийг арилгах, давтан

№	Төсөл, арга хэмжээний нэр	Төрөл	Эх үүсвэр	Хэрэгжих хугацаа		Төсөөт өртөг /мян.төг/	2026 онд санхүүжих дүн /мян.төг/	Бодлогын баримт бичигтэй нийцсэн эсэх		Зураг төсөө, Техникийн тодорхойлолттой эсэх	Магадлалаар баталгаажсан эсэх	Шаардлагатай төсөл, арга хэмжээнд урсгал зардал тооцсон эсэх
				Эхлэх	Дуусах			Аймгийн Засаг даргын үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөр	Аймгийн 2026 оны хөгжлийн төлөвлөгөө			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Аймгийн татварын хэлтсийн засвар	Их засвар	ОНТХО	2026	2026	94.0	94.0	Үгүй	Үгүй	Тийм	Үгүй	Хамаарахгүй
2	Мэдээлэл сургалтад ашиглах ухаалаг дэлгэц (ЭМДХ)	Тоног төхөөрөмж	ОНТХО	2026	2026	7.0	7.0	Тийм	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй
3	Хан Хэнтий чуулгын тоног төхөөрөмж	Тоног төхөөрөмж	ОНТХО	2026	2026	120.0	120.0	Тийм	Үгүй	Тийм	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй
4	Аймгийн татварын хэлтсийн тоног төхөөрөмж	Тоног төхөөрөмж	ОНТХО	2026	2026	40.0	40.0	Тийм	Үгүй	Тийм	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй
5	Нэгдсэн эмнэлгийн халдвартын тасагт шаардлагатай тоног төхөөрөмж, эд хогшил	Тоног төхөөрөмж	ОНТХО	2026	2026	38.0	38.0	Тийм	Тийм	Үгүй	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй
6	Сумын төвийн 0.4 кВ ЦДАШ-ын өргөтгөл (Батширээт)	Барилга байгууламж	ОНТХО	2026	2026	318.5	318.5	Тийм	Тийм	Тийм	Үгүй	Хамаарахгүй
7	Спорт цогцолборын тоног төхөөрөмж (Дадал сум)	Тоног төхөөрөмж	ОНТХО	2026	2026	32.0	32.0	Үгүй	Үгүй	Тийм	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй
8	Соёлын төвийн хэсэгчилсэн засвар (Дархан сум)	Их засвар	ОНТХО	2026	2026	98.0	98.0	Тийм	Тийм	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй
9	0.4 кВт-ын ЦДАШугам сүлжээ татах (Норовлин сум)	Барилга байгууламж	ОНТХО	2026	2026	100.0	100.0	Тийм	Тийм	Тийм	Үгүй	Хамаарахгүй
10	Гудамжны гэрэлтүүлэг нэмэгдүүлэх (Хэрлэн сум)	Барилга байгууламж	ОНТХО	2026	2027	1,000.0	500.0	Тийм	Тийм	Тийм	Үгүй	Үгүй
11	Аймгийн өвс тэжээлийн аюулгүйн нөөцийн агуулах саравчийн засвар (Хэрлэн сум)	Их засвар	ОНТХО	2026	2026	151.9	151.9	Үгүй	Тийм	Тийм	Үгүй	Хамаарахгүй
12	Ерөнхий боловсролын сургуулийн тоног, төхөөрөмж, Хэрлэн 4-дүгээр сургууль (Хэрлэн сум)	Тоног төхөөрөмж	ОНТХО	2026	2026	35.0	35.0	Тийм	Тийм	Үгүй	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй
13	Шинэ суурьшлын бүсэд цахилгаан хангамж татах /Батноров сум/	Барилга байгууламж	ОНХС	2026	2027	301.0	150.5	Тийм	Тийм	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй
14	Ахмадын байрны барилгын их засвар (Дадал сум)	Их засвар	ОНХС	2026	2026	258.3	129.1	Тийм	Үгүй	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй
15	Хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл арга хэмжээний ТЭЗҮ, зураг төсөл боловсруулах ажил /8 зураг төсөл/	ТЭЗҮ	ОНХС	2026	2026	447.0	447.0	Тийм	Үгүй	3 үгүй	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй
16	Цэвэр усны шугам сүлжээг хийн даралтаар цэвэрлэх компрессор /Чингис хотын ундны усны 41 км шугам сүлжээг цэвэрлэж иргэдийн	Тоног төхөөрөмж	ОНХС	2026	2026	60.0	60.00	Тийм	Тийм	Үгүй	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй

	эрүүл ахуйн хэрэглээний усаар хангана/												
17	Нүүрс тээврийн чиргүүлтэй автомашин (Хэрлэн сум)	Тоног төхөөрөмж	ОНХС	2026	2026	300.0	300.0	Туйм	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй	Хамаарахгүй	
18	Хот тохижилтын автомашин, техник (Хэрлэн сум)	Тоног төхөөрөмж	ОНХС	2026	2026	530.0	530.0	Туйм	Үгүй	Туйм	Хамаарахгүй	Үгүй	
19	Хуучин сургуулийн барилгын их засвар (Жаргалтхаан сум)	Их засвар	Их засвар	2026	2027	280.0	229.2	Туйм	Туйм	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй	
20	Хуучин сургуулийн барилгын их засвар (Дэлгэрхаан сум)	Их засвар	Их засвар	2026	2027	250.0	175.0	Туйм	Туйм	Туйм	Үгүй	Хамаарахгүй	
21	Ерөнхий боловсролын сургуулийн дотуур байрын их засвар (Хэнтий, Баянмөнх сум)	Их засвар	Их засвар	2026	2026	295.4	211.2	Туйм	Туйм	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй	
22	Монгол хатдын өргөөний их засвар (Баян-Адарга сум)	Их засвар	Их засвар	2026	2026	100.0	100.0	Үгүй	Үгүй	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй	
23	Авто замын засвар, шинэчлэлт (Хэрлэн сум)	Барилга байгууламж	Замын сан	2026	2026	1,681.2	1,681.2	Туйм	Туйм	Үгүй	Үгүй	Хамаарахгүй	
24	Хот тохижилтын тоног төхөөрөмж (Хэрлэн, Баян-Адарга, Бор-Өндөр)	Тоног төхөөрөмж	Замын сан	2026	2026	186.8	186.8	Үгүй	Үгүй	Туйм	Хамаарахгүй	Үгүй	
НИЙТ				24	24	6,724.1	5,734.4						